

आदिवासी पालिए चलयोङ्गदु रेडियो स्टेसनपालिको लागि कोरोना भाइरस अर्थात कोभिड-१९
देस्यानको बिपद उछिन्चा लोड्सा किताब

Cultural Survival

थामी

सारा आदिवासी समुदायपाली ए कोरोना भाइरस, कोभिड-१९ महामारी आहेनाइ समस्यापालीनामा किठियोइले होयोइदु । कल्चरल सरभाइभल ए सामुदायिक रेडियो त्याड संजाल पाली डि का देस्यान डि समुदाय डा केल्लु देस्यान डि चिमोसा डा देस्यान केल्लु बेरे कुनिपारे च्यासा होसा डाते समुदायकाइ सहयोग लोइसा डाते जेत लोइले नाहुदु । समुदाय डा मिपाली ए का देस्यान डा कुनिपारे चास्या चावासा त्याड का देस्यान डि कुनिपारे मोसा त्याड माड काइ कुनिपारे क्षिमा लोइसा डाते स्वास्थ्य सूचना पिसा तोबाड ए चिज्याइसा डा प्योसा खामते थाहा पिते समजडा आथाड रासा सामुदायिक रेडियो ए जेखा जेत लोइले नाहुदु । सामुदायिक रेडियो आदिवासी समुदायको लागि तोबाङ्को आत्मनिर्णयको अधिकार, धकफुकी चिज्याइको खालाम्साको अधिकार, समुदायको लागि सान्दर्भिक, उपयोगी डा चाहाइसा सूचनापाली त्याड जानकारीपाली ठाइ ठाइते याचिलेत्छाको आठेनाइ आप्रा आला थादु । ज्ञान नाइ शक्ति थादु ए । आदिवासी समुदायपाली सामुदायिक रेडियो डि खालाम्योइदु सूचना ए ज्ञान्सियोइले होयोइदु ।

G. U. Jugan

गलिना अङ्गारीमा
कार्यकारी निर्देशक
कल्चरल सर्भाइभल

लोड्सा दाड्वादु

का किताब ए लोड्सा दाड्दु गुरी आदिवासी
संचारकर्मीपालिकाइ कोरोना भाइरस त्याड कोभिड-१९
देस्यानको प्रभावकाइ सम्बोधन डा किठिसा
सहयोग लोड्सा थादु ।

लक्षित समुह

का कोरोना भाइरस अर्थात कोभिड-१९ देस्यानडा बिश्वको
आदिवासी ए चलयोड्दु रेडियो स्टेसनडा जेत लोडयोड्दु,
आदिवासी संचारकर्मी त्याड प्रसारकपाली कुनिपारे
सुरक्षित थासा डाते बिषयकेन्दृत
श्रोत पुस्तिका थादु ।

पृष्ठभूमि

बिश्वको मिपाली यामिर्याड कोरोना भाइरस कोभिड-१९ देस्यान डा होयोड्दु । का भाइरसको बारेडा स्वास्थ्य गुरुपाली ए होइ नालेतेक्का थाहा मासायोड्तोकी । का भाइरस बिश्व भर नै देस्यान होनिपारे फेल्ले होदु । कोरोना भाइरस ए संसारडा लाखौँ मिपाली सात्को दुम्नो । बिश्वडा नाइ आकुस्या केल्सा ठाइपाली टिको दुम्नो । का काले काइ नि ए साखःले आदिवासी समुदायपाली च्युरिते पाराइको थाड्सा समस्यापालिकाइ उछिन्चा लोडते तोबाडकाइ शसक्तीकरण लोड्सा आप्रा काले डाते योवाले नावादु ।

जोखिमको काम लोडवादु बेरे नि आदिवासी समुदाय पालिडा स्वास्थ्य सेवा, उसारे धुमिलो पान्कु च्याको पाराइले होकिदु । त्याड आदिवासी जनजाती पाली ए ण्योसा खाम डा कोरोना भाइरस त्याड कोभिड-१९ देस्यान वारेडा सत्य त्याड चाहाइसानाइ ज्ञानपाली थाहा थाको माइखालामताकी । आप्रा खाम लोडसा थाहानन्या आदिवासीपालिको उस्तेबाङ्को नाइ रितिपाली चलनपाली थादु । उस्तेबाडकोनाइ खारु आने च्यासा रित, उसारे चिथोन्सा पुखौँली ज्ञान आहे होदु । तोबाड दि थाते होयोड्दु ।

का देस्यान केल्लुबेरे आदिवासी पाली ए चलयोड्दु संचारमाध्यम पालिए आप्रा जेत लोडयोडले नायोड्दु । का बिश्वव्यापी आपातकालेडा सूचना पालिते साखःले दिखाल्या,सत्य, जवाफदेही पारे आदिवासी पालिए ण्योसा खाम डा पिको माइदु । तो थादुए कोरोना देस्यानको काले डा आदिवासी समुदायको भलो एथा डाते कल्चरल सरभाइबलए आदिवासी संचारकर्मीको जेत त्याड तोबाडकाइ एमाचुमो डाते का किताब चिथोनवादु हो ।

का पुस्तिका निस भा होदु । हाबिको दि भा ते कोभिड-१९ देस्यान चिताम्सा रेडियोकर्मी को जेत, सुरक्षा त्याड कुनिपारे च्यासा चावासा डाते नासिले होदु । निस भा ते आदिवासी जनजाति समुदायकाइ जिम्मेवार थाते का देस्यानको बारेडा पातिसा आप्रा खामपाली चिथोन्ते मिपालिकाइ पिसा डाते होदु ।

रेडियो ते जेत लोडसा मी डा बार्मीपाली

१.१ रेडियो डा जेत लोडसापालीको हाबि सुरक्षित थाको ।

रेडियो डा केल्योडदु साखःले जोगाइसिसा योजना चिथोन्सा । बिश्व स्वास्थ्य संगठन, केन्द्रिय त्याड स्थानीय सरकार डा स्वास्थ्य क्षत्रडा जेत लोडयोडदु मिपालीको अर्ती पालिकाइ होइ नासाइते निडए रेडियोडा केल्योडदु साखःलेकाइ निथेको जाहान होनि मानाइते कुनिपारे कोरोना डि माचुम्सिसा डाते योजना लोङ्को माइदु ।

संचारकर्मी डाते चिडोसाइसिने । का देस्यानडा चावासाकाइ सरकार ए डाइदु नियम पाली ए पाराइको थाड्सा समस्यापाली डि मोसा, संचारडा जेत लोडसा मालोङ्गे डाको माखालाम्साकाइ स्थानीय सरकारपाली डि हाबी नाइ अनुमती आमालो । संचार नेम दुडा त्याड प्रीडदाइ चाहाइसा अनुमती होइ आमालो ।

रेडियो दुडा निश्का
डि आहे मि
माकेल्नो । निश्का
डि आहे मि केल्साइ
पारायानन्या
केल्नो । दि दिका
मि अलमथा होते,
टालो बुसिते त्याड
रेडियो दुडडा
केल्नो ।

साखःले डि गाहो ठाइडा जेत चिलोडसा बेरे निथेको हुलको मिपाली काइ आप्रापारे जेत चिलोङ्गनो । हुलडा उमेर गाप्योडदु, माड रुदु त्याड खारु रोग नियोडदु पाली काइ यो ते नेम डी नाई लोडको थाड्सा जेत चिलोडको ।

जोखिम काइ डोसाइको: नाड देशे राडेडा जेत लोडसा यानाले होनान्या तोडाको मि ए लोडयोडदु होनि लोडको माइदु । का निड आप्रापारे होसा साखःले डि हाबिको जेत थादु ।

जेट लोडसा ठाइ नौतुन नानो: जेत लोडसा नेमको साखःले डुडकुटी पाली स्यानिटाइजर ए नौतुन लोडनो ।

माइक्रोफोनडा फासां खोसा काइ रुवा नासिने: काम जिनिसापाली थुम्को थाड्दु । तो थादु ए चलैको दुम्ते नाका रुवा नासिने । निडथे डा बानपालीको सुरक्षा लोडनो ।

अन्तर्वार्ता दुम्ते चलैनुदु जिनिस्पलिडा थुम्दु उसारे ए जेनो । निडथे उसारे थादु म्युड बुसिको थाडनुदु । निड ए उसारे पसलडी केल्को थाडनुदु । जिनिस्पाली क्लोरिन ए माजेनो खियाइताले तोर्को थाडदु ।

रेडियो दुडा निश्का डि आहे मि माकेल्नो । निश्का डि आहे मि केल्साइ पारायानन्या केल्नो । दि दिका मि अलमथा होते, टालो बुसिते त्याड रेडियो दुडडा केल्नो ।

रेडियो दुडडा कार्यक्रम माचिथोन्ते अनलाइन डि चिथोन्नो । रेडियोको जेखा मि नामा खाम लोडते अनलाइन डी चिथोन्नो त्याड प्रसारण लोडनो । अनलाइन डी कार्यक्रम चिथोन्सा हाराहोइ जिनिस्पाली माथाहान्या टेलिफोन डि थाले होइ प्रसारण लोडनो ।

पोलेते पिसिदु लिन्क ते रेडियो प्रसारण लोडसा हाराहारा बिकल्प होदु । www.giss.tv

कार्यक्रमको जिनिस् रिनिपारे चिथोन्सा

का भा डा आदिवासी सन्चार क्षेत्रडा जेत लोडयोन्दु पालि ए बिश्व स्वास्थ्य संगठन त्याड स्वास्थ्य सम्बन्धी विशेष वेबसाईट ए कोरोना देस्यान त्याड कोभिड(१९ को बारेडा यास्योडदु खामपालिकाइ चिखेत्ते नावादु ।

☞ माजादु माथादु खामकाइ मानासाइनो । बिश्व स्वास्थ्य संगठन ए माथादु सूचना पाली डा मानिदु जानकारी रेडियो संचार पालिडी प्रसारण लोडसाकाइ इन्फोपेमिक यासिले होदु । माथादु खाम ए समाजडा मिपालीकाइ दोमन लोड्को थाड्दु । मासदेइदु जेत चिलोडको थाडिदु का ए साखःले काइ आप्रा मालोड । तो थादुए माथादु खाम काइ वास्ता मालोडनो ।

☞ देस्यान त्याड रोगपालिको बारेडा बिश्व स्वास्थ्य संगठन ए यासिदु । आधिकारिक त्याड बैज्ञानिक तथ्यांक पाली योनो ग्याल नानो, नाड का को बारेडा ना साइनादु ना बे बैज्ञानिक । तो थादु ए मिको माडको बारेडा साइदु, थुम्सा रोगको बारेडा सायोड्दु मि, नर्स पाली, भ्याक्सिन चिथोन्सा मि त्याड देस्यानडा जेत लोडयोन्दु डाक्टर गुरु त्याड दाडसा मिपालीए का कुन्नानि देस्यान डाते डाको थाडयोड्दु ।

☞ निड्थेको समुदाय डा ण्योसा खाम डा देश डा साखःले ए ण्योसा खाम डा सूचना पाली पिनो । सूचनापाली नासाइसा आलिसा चिथोन्सो । आदिवासी जनजातीपालिको मातृभाषा डा तोबाड ए आप्रातिनी ण्योसा पारे । समुदायको ज्ञान आहे थासा त्याड तोबाड्को आप्रा थासा सूचना पिनो । निथेको खाम चिज्याडको थाड्सा सुहोइ माहोकानन्या, चिज्याडको थाडसा मि दाडनो । समुदाय डा चिज्याडसा खाम डा नाई सूचना ताप्नो । राडेपाडेडा रेडियो डा ताप्साकाइ आहे सूचनापाली थोन्ले होको थाडदु । तोबाडकाइ होइ रेडियो डा ताप्नो । का किताब को लिबि भा डा निडकाइ देस्यान सम्बन्धि पातिसाखाल्या सूचना पाली खालाम्सा वेबसाईट लिंकपाली नासिले होदु ।

☞ समाजडा इचेदु मि नामा अलमथा होने । भाइरस उत्पत्तिकाइ योत्ते आहे सन्चार पालिए काकाइ चाइनिज भाइरस डाते नायोडदु । का ए एसियायी

देशपालीकाइ आहे क्षेत्री लोडते नाहुदु । जातिवाद र नश्लवादकाइ बिश्वडा नै चिफेल्ला लोड्ले नाहुदु । आहे ठाइपालिडा न्योम्बोको देश डी जेत लोडते केल्योन्दुपाली काइ णेसा डा माचिथिसा लोडते नायोडदु । तो थादुए खामपाली लेवादु बेरे ध्यान चिगाप्को माइदु । कुन्दु होइ मि को राष्ट्रियता, इसाकेन सादेसा, होदु ठाइ त्याड माड योते मिपालीकाइ डासा मायासिने ।

☞ मानव अधिकार सम्बन्धि मिपाली ए ज्ञानिसा जेत लोडनो । कोभिड-१९ देस्यान डा न्योम्बोको देशेडी

केल्योडदु , बेगाले देशेडी पोयोडदु मि पालिकाइ तोबाडको जाहानकाइ त्याड आप्रा मिपाली काइ होइ सुए होइ णेको थाडयोडदु मानव अधिकार सम्बन्धि अभियान लोडनो । आपत्त पाराइदु कालेकाइ होइ जेत लोडनो । रेडियो डा होइ मानव अधिकार उलंघन थादु डाते जानकारी कुन्दु कालेडा पिसा था नानो ।

☞ देस्यानडा जादुपारे चिजाइदु डाते हल्लको लिबि माद्रोको डाको । यदि सुए होइ जादु उसारेको वारेडा ग्यारेन्टी चिजाईदु डाइन्त्या पत्रकार त्याड सन्चार क्षेत्रडा जेत लोडसा मिपाली ए आयुत्नो । त्यस्तो खाल्या मापातिसा जानकारी डा निथेको देशेको जडिबुटी उसारे डि हारा फरक थासो लेनो ।

☞ मानव अस्तित्वको सिद्धान्तको आधारडा प्रचारप्रसार लोडनो । यदी सुहोइ मिकाइ कोभिड-१९ ए चुम्तोले सिहानन्या तो को जाहानकाइ हारा समस्या पारैले होदु योनो । सम्भैको । रागे मालेत्सापारे आयुत्नो । आयुत्नुदु बेरे तोबाङ्को ठाइते निड्थेकाइ नाते आयुत्नो ।

☞ समुदाय डा थादु सूचना पालिकाइ प्रीडाइ पिनो । समुदाय डा होइ सूचनाको लागि आप्रा जेखामी योनो । देस्यान कुनिपारे फेल्सा मापिसा डाते राष्ट्रिय, क्षेत्रीय त्याड समुदाय डा सम्पर्क ते होने त्याड प्रसारण लोडनो । यामिर्याड हारा जेत लोडको माइखालाम डाते हाराहारागुरी लोडसा तोर्तायोडनो डाते टिपुन लोडनो ।

☞ ख्याल लोडनो, रेडियो थुम्को थाडयोडदु मि पालिकाइ जाच लोडको माइदु डाते, त्याड थुम्योडदु मिपालिकाइ सूचना पिसा दिगोरे आप्रा जिनिस् थादु । कोरोना ए माचिथिसिसा चिजाचाइसिको माइदु ।

२.२ समुदायको रितापालिकाइ चलन ते राको

☞ बन्दाबन्दि त थानिदुबेरे सह(अस्तित्वको लोडसे लोडको । जाहानको जेत डा नेमको जेत किबोठासा डाते डानो । उगो ए चिज्याडसा त्याड नासाइसा डाते डानो । देस्यान ए लोडको थाडसा लुङ्गुरीडा असर चिलोडसा उछिन्चा लोडसा डा ते बेगाले जे पाली लोडको ।

☞ षसारापाली त्याड हुचापालीकाइ स्कुल टिदुबेरे थादु असर उछिन्चा लोडसा, तोबाडकाइ ज्ञान् पिसा खाल्या नाका रेडियो कार्यक्रम चिथोन्नो ।

☞ षसारापाली त्याड हुचापालीकाइ रेडियो आहे नासाइसा त्याड रेडियो डि नाका ज्ञान् एटिसेन्सियोडा डाते शिक्षा अधिकारीकाइ कार्यक्रम ते उरोउसा ।

☞ ठाइ ठाइडा लकडाउन मालोडसा डावादु का देस्यान नाइ ताप्दु गुरी माथा साखःले काइ डानो । स्वास्थ्यको गुरुपालिए यास्योडदु ज्ञान्निने ।

☞ समुदायकाइ रेडियो डि चिताडनो । ताडसा कारी ताप्नो, देस्यान बेरेडा रेडियो नासाइसा मिपालीकाइ चिताडनो । तो थादुए देस्यानडा होइ आप्रा खाम

दाडते छोन्चा थालेहोइ माआरितिनी होसा
जेत लोडनो ।

- ☞ सिमाना, बजर त्याड, साखःले णुन्छा गाडी टिसिते
नासिदुए मि पालिडा आने च्यासा माखालामसा
थाको थाडदुए निथे नामा होदु आने किबोठाते
च्याको माइदु डाको ।
- ☞ कोरोना भाइरस त्याड आयाडकाले डा केल्लो
थाड्सा देस्यान डि थाको थाड्सा आने माथासा
तोडी मोसा, निथेको देशे त्याड का चोला चिमोसा
बालिनाली लिसा णोसा त्याड रुखा बिरुवा णोको
माइदु डानो ।
- ☞ जाहानडा साखःले काइ उच्याचा थाले होइ वाल
प्यो नो डानो, देसेडा नाइ खालाम्सा पुया पाली
लिनो डानो ।
- ☞ समुदाय डा निथे सरसहयोग कियासिसा त्यान्फ
कियासिने डाते, ऐक्यबद्धता चिलोडसा, जुन होइ
समस्या डा किठिको माइदु डानो ।
- ☞ समुदाय डा कुनिपारे स्वस्थ थासा डाते आप्रापारे
उपायापाली चिथोन्तो डानो । आकुस्या काइसा पिसा
होइ भाइरस थुम्को थाडसा थादु । थुम्को थाडसा
यस्तो खाल्या बिषय ते होसियार थाको माइदु डाते
समुदाय काइ डानो ।
- ☞ निको माडडाको रोगनामा किठिको थाड्सा ह्याउ
आहे लोड्सा इसाकेन च्याको माइदु डानो ।
आदिवासी पालिको खारु इसाकेन सम्बन्धि रेडियो
कार्यक्रमपाली चिथोन्ते पिनो । आदिवासी पालिको
खारु इसाकेन ए माडकाइ चाहाइसा पोषण
पिदु । खारु इसाकेन च्याइन्त्या आयु अलम्मा थाइदु
निथेको पुर्खा काइ योनुले होइ जादु ।

कोरोना भाइरस
त्याड आयाडकाले
डा केल्लो थाड्सा
देस्यान डि थाको
थाड्सा आने माथासा
तोडी मोसा, निथेको
देशे त्याड का चोला
चिमोसा बालिनाली
लिसा णोसा त्याड
रुखा बिरुवा णोको
माइदु डानो ।

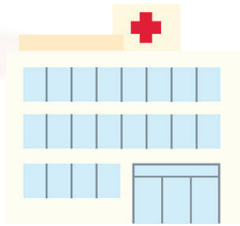
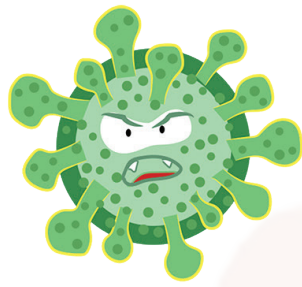
१.३ वेवसाईटहरु

Cultural Survival : https://rights.culturalsurvival.org/radio-spots-search/field_radio_series/COVID-19-85/language/en/language/und

World Health Organization <https://www.who.int/es>

International Journalists' Network: <https://ijn.net/en>

Global Investigative Journalism Network: <https://gijn.org/gijn-en-espanol/>

Cultural Survival

2067 Massachusetts Avenue
Cambridge, MA 02140
(617) 441-5400
www.culturalsurvival.org

Thami Indigenous Language, Nepal

Coordination : **Dev Kumar Sunuwar**
Translation : **Bikesh Thami**
Layout : **Laxman Sunuwar**